Velička, Tomáš, Zeměpanské konfirmační listiny pro česká a slezská města do roku 1420, disertační práce katedry PVHAS FF UK v Praze, Praha 2014, 404 s., grafy, tabulky a mapky v textu.

Jak již název práce vcelku přesně naznačuje, autor zpracoval téma z oblasti středověké diplomatiky, přesněji řečeno diplomatiky panovnické. Vzhledem k tomu, že nedávno byla obdobná tématika sledována pro Moravu (L. Martínková), je volba tématu velmi přínosná, umožní základní přehled a srovnání v rámci českých zemí. Území a období, které práce zahrnuje, umožnily – i přes zcela nepochybné ztráty pramenů – využít rozsáhlou pramennou základnu. Nutno říci, že velká část konfirmačních listin je zpřístupněna ve více či méně kvalitních a využitelných edicích. Autor nicméně zjistil nutnost doplnění archivním výzkumem, a ten také do značné míry provedl, především pokud jde o oblast dnešního Slezska. Heuristiku lze tedy považovat za reprezentativní. Struktura práce je logická, přehledná a vyvážená. Obsahovým jádrem jsou dvě zhruba stejně rozsáhlé a obdobně koncipované části, kde autor nejprve sleduje panovnické písemnosti pro zeměpanská města; ty rozdělil do osmi věcných skupin podle agendy, které se týkají, přičemž konfirmace vyčlenil jako jednu skupinu. Zvláštní pozornost věnuje autor jazyku listin, poté detailněji sleduje konkrétní skupinu – tedy konfirmace. Zde již kromě jazyka sleduje detailně i příjemce listin, místa vydání listin, formulář, zvláště arengy a samotné vyjádření konfirmace v dispozici listin (používání určitých konfirmačních sloves), relátory. V „české“ části práce využil časové členění do roku 1310. kdy je listin relativně méně, a poté podle období vlády jednotlivých panovníků, což mu umožnilo velmi přehledně sledovat nejen četnost vydaných listin, ale také odlišnosti v praxi jednotlivých vydavatelů – například větší četnost konfirmací přemyslovských listin Karlem IV. nebo duplikování některých listin Václavem IV. na sklonku Karlovy vlády. Pro „slezskou“ část, kde vydavateli byla i slezská knížata, toto členění pochopitelně nepoužil. Účelné bylo i sledování konfirmací na pozadí dalších panovnických listin pro města – těm se autor nemohl věnovat detailně, nicméně vynikla tak některá specifika konfirmací, zvl. pokud jde o jazyk, jejich místo v kontextu dalších listin pro konkrétní město (neboť namnoze konfirmace nebyla ani jedinou, ani první listinou), i jejich četnost v rámci všech listin vydávaných pro zeměpanská města. Výsledkem je přehledný obraz zeměpanských konfirmací.

Zhruba čtyřicetistránková úvodní část je opět rozdělena na dvě části – nejprve se autor – po krátké apologii diplomatiky jako vědy, která neustrnula ve svém vývoji a je stále schopna přinášet nové a důležité poznatky - věnuje dosavadnímu zpracování tématu konfirmací,

především v německém a českém, případně polském bádání. Podstatnou a přínosnou částí tohoto oddílu je kritické hodnocení edic a to, nejen pokud jde o prameny ke konfirmacím. Je přínosné pro další badatele jakéhokoli zaměření. Další oddíl je věnován jednak vymezení sledovaného území – je nutno podotknout, že se autor rozhodl zařadit mezi česká města i Cheb, jednak konfirmacím jako takovým – jejich typům, resp. i podobným typům písemností (kvazikonfirmace, konsensy), průběhu konfirmace, kde zvláštní pozornost věnuje možným důvodům vydání konfirmace a otázce předkládání konfirmovaných listin během procesu. Sedmistránkový závěr, shrnující základní zjištění, by se mohl zdát příliš stručný; opírá se však o obšírnější dílčí závěry obou hlavních kapitol. Výklad je přehledný, jasný a věcný, závěry autora vyznívají na základě použitých pramenů a metodiky přesvědčivě. Ukazují se zajímavé relace mezi používáním latiny a výrazným zastoupením českého obyvatelstva ve městě; jasně se projevuje specifičnost Chebu. Autor vcelku nepřekračuje horizont diplomatické studie, ani směrem k dějinám správy, ani k širší oblasti kulturních dějin.

Nicméně práce vzbuzuje i určité otázky. Rozdělení panovnických písemností pro města do osmi věcných skupin, přičemž u obsahově smíšených kusů autor řadil podle převládajícího obsahu, klade značné nároky na detailní vyhodnocení; právě u obsahově nejednoznačných listin je nutno vážit jednotlivé případy, aby se obsah částečně „neztratil z obzoru“. Rozpaky budí řazení Rakovníka mezi královská města bez dalšího komentáře. V tomto období šlo o městskou lokalitu jiné kategorie než ostatní uváděná královská a věnná města. Silnou stránkou autora je práce s prameny, zjevně jí byl daleko více zaujat než sledováním relevantní literatury. Tak již v úvodu mohl citovat i české práce, posouvající předmět zájmu diplomatiky za úzký obzor středověkých listin (V. Vojtíšek, zvl. Z. Fiala), ostatně velmi nevyrovnaně působí seznam pramenů a literatury. Autor mnohé uvedl – i z obecných prací (např. Historickou chronologii M. Bláhové), mnohé neuvedl, přičemž kritérium výběru zůstává skryto (z ediční řady zaměřené na dějiny měst, vycházející v NLN, např. Louny, Klatovy, Žatec, ale již ne Beroun, Kutnou Horu, nadto jsou jednotlivé svazky řazeny tu pod editory, tu pod názvy...pokud příčinou byla rozdílná míra využitelných informací, stála by tato ediční řada za zhodnocení v úvodu), ze starších monografií by bylo možno uvést třeba Lacinovy Paměti královského města Slaného, Kroniku královského krajského města Plzně M. Hrušky, Levého dějiny Rakovníka. V Geschichte der Stadt Königsgrätz od Bienenberga (1780) je leccos z nedochovaných pramenů ještě využito. Pokud se zmiňuje privilegium pro pražské Němce, stála by za uvedení studie Z. Kristena v ČČH 1922, existuje i práce V. Hrubešové (Hradecké) na toto téma, obhájená na katedře PVHAS v roce 1972, a práce M. Stejskalové

z roku 1966, obhájená jako disertace r. 1971. Vhodné by bylo také odstranění některých jazykových poklesků, nacházejících se především v úvodních částech textu.
Práce je zpracována na základě pramenného výzkumu a přináší nové poznatky. Může být přijata k obhajobě jako disertační práce.

Prof. PhDr. Hana Pátková, PhD.
Katedra pomocných věd historických a archivního studia FF UK v Praze